

7. Коляда Т. А. Бюджетна стратегія як інструмент подолання структурних дисбалансів дохідної частини бюджету України. *Фінанси України*. 2014. № 5. С. 61–73.

8. Коляда Т. А. Управління державним боргом у контексті стабілізації державних фінансів України. *Економічний часопис-XXI*. 2015. № 7-8 (1). С. 82–85.

9. Каліновський Р. О. Вплив бюджетного дефіциту на реалізацію стабілізаційної політики держави. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2018. № 1. С. 27–32.

REFERENCES

Dakhnova, O. Ye., and Horodetska, T. E. "Otsinka stanu biudzhethnoi bezpeky Ukrainy" [Assessment of the state of budgetary security of Ukraine]. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, no. 1 (2018): 345-352.

Finansovyi mekhanizm strukturnoi modernizatsii ekonomiky Ukrainy [Financial mechanism of structural modernization of the Ukrainian economy]. Irpin: Vyd-vo Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy, 2013.

Kalinovskiy, R. O. "Vplyv biudzhethnoho defitsytu na realizatsiiu stabilizatsiinoi polityky derzhavy" [Impact of the budget deficit on the implementation of the stabilization policy

of the state]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, no. 1 (2018): 27-32.

Koliada, T. A. "Biudzhethna stratehiia yak instrument podolannya strukturykh dysbalansiv dokhidnoi chastyny biudzhetu Ukrainy" [Budget strategy as a tool for overcoming structural imbalances in the revenue side of Ukraine's budget]. *Finansy Ukrainy*, no. 5 (2014): 61-73.

Koliada, T. A. "Upravlinnia derzhavnym borhom u konteksti stabilizatsii derzhavnykh finansiv Ukrainy" [Public Debt Management in the Context of Stabilization of Public Finances of Ukraine]. *Ekonomichnyi chasopys-XXI*, no. 7-8 (1) (2015): 82-85.

Koren, N. V. "Biudzhethna bezpeka derzhavy v umovakh sotsialno-ekonomichnykh transformatsii" [Budgetary security of the state in the conditions of socio-economic transformations]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»*, no. 4 (2017): 159-164.

[Legal Act of Ukraine] (2013). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>

[Legal Act of Ukraine] (2016). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/190-2016-p>

"Pokaznyky vykonannya Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy" [Performance of the State Budget of Ukraine]. Ofitsiyni sait Ministerstva finansiv Ukrainy. http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=77643

УДК 336.77.067

JEL: G21

СУТНІСТЬ, ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКУ

©2019 МОРОЗ Н. В., СЕЛЕЦЬКА Т. О.

УДК 336.77.067

JEL: G21

Мороз Н. В., Селецька Т. О. Сутність, причини виникнення та класифікація кредитного ризику банку

Досліджено трактування поняття «кредитний ризик» у нормативно-правових актах і наукових працях вчених-економістів, наведено авторське визначення даної категорії. Кредитний ризик визначено як об'єктивно наявну можливість зазнати фінансових втрат внаслідок невиконання клієнтом своїх зобов'язань перед банком (ризик кредитних збитків). Проаналізовано фактори зовнішнього та внутрішнього середовища банку, які впливають на кредитні ризики. Досліджено підходи до класифікації кредитного ризику окремих авторів-науковців. Наведено види кредитного ризику залежно від джерела його походження, зокрема: зовнішні ризики, що виникають на макрорівні (економічний, політичний, нормативно-правовий, непередбачуваний) та мезорівні (фінансовий, ризик відповідальності, ризик забезпечення), а також внутрішні ризики, що виникають на мікрорівні (управлінські ризики). Запропоновано виокремити окремі підвиди кредитного ризику, такі як ризик концентрації та залишковий (резидуальний) ризик.

Ключові слова: банк, банківська система, кредитний ризик, банківський кредит, проблемний кредит.

DOI:

Табл.: 3. **Бібл.:** 24.

Мороз Наталія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: morozznat@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8594-8014>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/4899-2017>

Селецька Тетяна Олександрівна – студентка, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

УДК 336.77.067

JEL: G21

Мороз Н. В., Селецька Т. А. Сущность, причины возникновения и классификация кредитного риска банка

Исследована трактовка понятия «кредитный риск» в нормативно-правовых актах и научных трудах ученых-экономистов, приведено авторское определение данной категории. Кредитный риск определен как объективно существующая возможность несения финансовых потерь вследствие неисполнения клиентом своих обязательств перед банком (риск кредитных убытков). Проанализированы факторы внешней и внутренней среды банка, которые влияют на кредитные риски. Исследуются подходы к классификации кредитного риска от-

UDC 336.77.067

JEL: G21

Moroz N. V., Seletska T. O. Essence, Causes and Classification of the Bank's Credit Risk

The interpretation of the concept of «credit risk» in the regulations and in the scientific works of economists is researched, the authors' own definition of this category is provided. Credit risk is defined as the objectively existing possibility of financial losses because of the client's failure to fulfill his obligations to the bank (risk of credit losses). The factors of external and internal environment of bank, which influence credit risks, are analyzed. Approaches to the classification of credit risk by individual scholars are explored. The types of

дельных авторов-ученых. Приведены виды кредитного риска, в зависимости от источника его происхождения, в частности: внешние риски, возникающие на макроуровне (экономический, политический, нормативно-правовой, непредсказуемый) и мезоуровне (финансовый, риск ответственности, риск обеспечения), а также внутренние риски, которые возникают на микроуровне (управленческие риски). Предложено выделить отдельные подвиды кредитного риска, такие как риск концентрации и остаточный (резидуальный) риск.

Ключевые слова: банк, банковская система, кредитный риск, банковский кредит, проблемный кредит.

Табл.: 3. **Библ.:** 24.

Мороз Наталья Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

E-mail: morozznat@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8594-8014>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/4899-2017>

Селецкая Татьяна Александровна – студентка, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

credit risk are provided, depending on the source of its origin, in particular: external risks arising at the macro-level (economic, political, regulatory, unpredictable) and meso-level (financial, risk of liability, security risks) as well as the internal risks that arise at the micro-level (management risks). It is proposed to allocate certain subtypes of credit risk, such as concentration risk and remaining (residual) risk.

Keywords: bank, banking system, credit risk, bank credit, problem credit.

Tabl.: 3. **Bibl.:** 24.

Moroz Nataliia V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: morozznat@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8594-8014>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/4899-2017>

Seletska Tetyana O. – Student, National University «Lviv Polytechnic» (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

Банківська діяльність пов'язана із високою ризиковістю та характеризується впливом на неї широкого спектра банківських ризиків, що взаємопов'язані між собою. Оскільки зазвичай найбільшу частку в активах банку займають кредити, що надані клієнтам, і процентний дохід банку є основним видом його доходу, то значущість кредитного ризику є ключовим аспектом функціонування банківської установи.

За даними Національного банку України, частка простроченої заборгованості за кредитами в загальній сумі кредитів банків з 2015 р. постійно зростає і станом на 01.11.2018 р. становить 54,56% [1]. Цей показник свідчить про високий рівень кредитного ризику та серйозну проблему функціонування всієї банківської системи, яка потребує активних пошуків шляхів її вирішення.

Сутність поняття «кредитний ризик», його види, джерела походження та причини виникнення, управління кредитним ризиком банку привертали увагу багатьох науковців, таких як: Л. Бондаренко, В. Вітлінський, О. Дзюблюк, О. Кириченко, Т. Косова, О. Криклій, А. Лобанов, Л. Прийдун, О. М. Притаманова, І. Прокopenко, О. Прядко, Я. Благодир, Дж. Сінкі, А. Сондерс, Є. Супрунович, О. Циганов, А. Чугунов та інші.

Єдності економічної думки щодо трактування поняття «кредитний ризик» досягнуто не було, що може бути спричинено різнобічним розумінням причин його виникнення.

Метою даної роботи є дослідження сутності кредитного ризику, причин його виникнення та проведення класифікації кредитного ризику банку.

У Положенні про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями кредитний ризик трактується як «розмір очікуваних втрат (збитків) за активом унаслідок дефолту боржника/контрагента» [2]. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» містить таке його визначення: «імовір-

ність втрат однієї зі сторін – укладачів контракту про придбання фінансового інструмента внаслідок невиконання зобов'язання іншою стороною» [3].

Так, у Методичних вказівках з інспектування банків «Система оцінки ризиків» кредитний ризик визначається як «наявний або потенційний ризик для надходжень та капіталу, який виникає через неспроможність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди із банком або в інший спосіб виконати взяті на себе зобов'язання» [4].

Категорія «кредитний ризик» розглядається: як можливість (ймовірність) несвоєчасної сплати або несплати відсотків за кредитом та/або суми кредиту, падіння прибутків або зазнання збитків внаслідок неплатоспроможності позичальника, падіння вартості банківських активів; як наслідок несплати кредиту та відсотків за ним, порушення зобов'язань; як сукупність несприятливих подій; як невпевненість кредитора у позичальнику.

Основні підходи науковців до трактування сутності категорії «кредитний ризик» наведено в *табл. 1*.

Отже, можемо визначити кредитний ризик як об'єктивно наявну можливість зазнати фінансові втрати внаслідок невиконання клієнтом своїх зобов'язань перед банком (ризик кредитних збитків). Зокрема, цей ризик стосується ситуації, коли клієнт банку – внаслідок погіршення його фінансової ситуації, зниження або повної втрати кредитоспроможності чи надійності – частково або повністю не виконує вчасно свої зобов'язання перед банком.

Фактори, які впливають на кредитні ризики банку, можна поділити на:

а) *фактори зовнішнього середовища банку*, які виникають на макрорівні (законодавчі й нормативно-правові, економічні, політичні, непередбачувані) та мезорівні (безпосередньо пов'язані із позичальником, гарантом, поручителем, страховиком);

Трактування сутності поняття «кредитний ризик» науковцями

Автор(-и), джерело	Визначення поняття «кредитний ризик»
О. Криклій, Н. Маслак [5, с. 12]	Це ймовірність повної або часткової втрати вартості активів банку в результаті не-здатності контрагентів виконувати свої зобов'язання або недоотримання доходу на вкладений капітал унаслідок впливу різноманітних чинників
А. Лобанов, А. Чугунов [6, с. 602]	Ризик того, що зобов'язання не будуть виконані перед банком у результаті фінансових ускладнень або небажання позичальника розрахуватися за кредитом
А. Сондерс, Л. Аллен [7, с. 227]	Ризик, пов'язаний із кредитною діяльністю, можна визначити як брак упевненості щодо вчасного та повного повернення кредитних коштів контрагентом банку
Базельський комітет з питань банківського нагляду [8]	Можливість того, що позичальник банку або контрагент не виконає своїх зобов'язань згідно з узгодженими умовами
О. Дзюблюк, Л. Прийдун [9, с. 51–52]	Грошове вираження наслідків порушення позичальником взятих на себе зобов'язань перед кредитором, що виявляється в неможливості внаслідок дії зовнішніх та внутрішніх чинників дотримання графіка повернення наданої на тимчасовій і платній основі вартості в належних обсягах, що спричиняє недоотримання кредитором запланованого рівня доходів від здійсненої операції
О. Прядко, Г. Цегелик [10, с. 52]	Імовірність виникнення збитків внаслідок недотримання суб'єктами кредитних відносин параметрів кредитної угоди, що може призвести до неповернення основного боргу та сплати процентів за ним
Т. Косова, О. Циганов [11, с. 356]	Міра (ступінь) невизначеності щодо виникнення небажаних подій при здійсненні фінансових угод, суть яких полягає в тому, що контрагент банку не зможе виконати своїх зобов'язань і при цьому не вдасться скористатися забезпеченням повернення позичених коштів
Є. Супрунович [12, с. 33]	Ризик порушення боржником умов договору чи іншого методу невиконання зобов'язань
І. Прокопенко [13, с. 151]	Можливе падіння прибутку банку і навіть втрата частини його акціонерного капіталу в результаті неспроможності позичальників погашати й обслуговувати борг
М. Бондарчук, І. Алексєєв, Л. Кльоба [14, с. 96]	Імовірність несплати позичальником основного боргу та відсотків за користування кредитом, які належать до сплати, у терміни, визначені кредитним договором
Дж. Сінкі [15, с. 565]	Це вірогідність неповернення взятої позики позичальником
О. Кириченко [16, с. 248]	Можливість того, що в певний момент у майбутньому вартість банківських активів зменшиться у зв'язку з неповерненням (неповним чи несвоєчасним) цих активів. Невпевненість кредитора в тому, що боржник буде спроможний і збереже наміри виконати свої зобов'язання відповідно до строків та умов кредитної угоди

Джерело: систематизовано авторами на основі [5–16].

б) фактори внутрішнього середовища банку, що спричинені недосконалістю або помилковістю у прийнятті управлінських рішень, методологічними порушеннями/недоліками кредитного процесу, інформаційними збоями тощо.

Найпоширенішими серед банківських ризиків є кредитні ризики, які класифікуються за різними ознаками. Розглянемо різні підходи до видової класифікації кредитного ризику в наведеній табл. 2.

Наведена вище класифікація дозволяє деталізовано розглянути даний вид банківського ризику з двох різних підходів, а саме: за функціональною характеристикою й за охопленням клієнтської бази банку, що дає змогу розробити дієві заходи із мінімізації кредитного ризику в банку та методи управління ним.

З метою кращого сприйняття джерела походження та види кредитного ризику наведено в табл. 3.

Як бачимо, джерел виникнення кредитного ризику в банку є багато, всі вони пов'язані з ризиками: позичальників, гарантів, страховиків; стихійних лих; предметом застави.

Таким чином, ступінь кредитного ризику залежить від дії факторів зовнішнього середовища, які пов'язані з діяльністю та платоспроможністю їх позичальників, і факторів внутрішнього середовища, що пов'язані з напрямками кредитної політики, яку проводить банк, і внутрішньої нормативної бази щодо управління кредитним ризиком у банку [24].

Пропонуємо виділити окремі підвиди кредитного ризику, з яких найважливішими є такі:

1) *ризик концентрації* – ризик значної концентрації кредитних втрат у зв'язку з наявністю в банку

Підходи до класифікації основних видів кредитного ризику

Автор(-и), джерело	Види кредитного ризику
Класифікація кредитного ризику за функціональною характеристикою	
Я. Благодир [17]	Кредитний індивідуальний ризик. Кредитний портфельний ризик. Кредитний ризик щодо банку-позичальника. Кредитний ринковий ризик. Кредитний балансовий ризик
О. Серебрякова [18]	Ризик кредитоспроможності позичальника. Валютний ризик. Процентний ризик. Інфляційний ризик. Ризик непогашення кредиту. Ризик ліквідності. Ризик забезпечення кредиту. Діловий ризик
Класифікація ризику за охопленням клієнтської бази банку	
О. Притоманова [19]	Ризик конкретного позичальника. Ризик портфеля кредитних вкладень
Л. Бондаренко [20]	Індивідуальний кредитний ризик. Портфельний кредитний ризик
О. Криклій, Н. Маслак [5]	Індивідуальний кредитний ризик (ризик конкретного позичальника). Портфельний кредитний ризик (ризик портфеля)

Джерело: систематизовано авторами на основі [5; 17–20].

Таблиця 3

Класифікація кредитного ризику за джерелом його походження

Група ризику	Вид ризику	Характеристика джерела	
Макрорівень			
Зовнішні ризики	Економічний	Падіння рівня життя, інфляційні процеси, криза	
	Політичний	Політична нестабільність всередині країни та зовнішньополітичні проблеми	
	Нормативно-правовий	Зміна вимог НБУ, недосконалість або несприятливі зміни законодавства	
	Непередбачуваний	Пов'язаний з форс-мажорними ситуаціями	
	Мезорівень		
	Фінансовий ризик	Фінансова неспроможність позичальника (гаранта, страховика) виконувати свої зобов'язання перед банком	
	Ризик відповідальності	Небажання позичальника (гаранта, страховика) нести відповідальність за своїми зобов'язаннями	
	Ризик забезпечення	Пошкодження чи знищення предмета застави, неможливість його реалізації	
Мікрорівень			
Внутрішні ризики	Управлінський ризик	Умисні помилки, зловживання персоналу банку	
		Помилки персоналу через брак досвіду, професійності	
		Методологічні та інформаційні порушення тощо	

Джерело: узагальнено авторами на основі [21–23].

значного обсягу кредитної експозиції окремих клієнтів чи групи осіб, пов'язаних організаційно чи капіталом, або групи клієнтів, чутливих до змін спіль-

них чинників ризику, передусім економічних (наприклад, ситуації в галузі, географічного розташування, пов'язаності між суб'єктами господарювання, тощо);

2) *залишковий (резидуальний) ризик* – ризик меншої, ніж очікувано, ефективності інструментів обмеження кредитного ризику, які використовує банк (зокрема забезпечення), спричиненої наявністю інших вторинних ризиків, пов'язаних із застосуванням таких інструментів (наприклад, операційного ризику, ринкового ризику, ризику ліквідності).

Крім того, на кредитний ризик мають непрямий вплив ризику, наслідком яких є негативний вплив на можливість поточного обслуговування клієнтом його зобов'язань перед банком:

1) ризик валютного курсу – ризик зростання розміру зобов'язань клієнта в результаті несприятливих змін валютних курсів;

2) ризик процентної ставки – ризик зростання зобов'язань клієнта в результаті несприятливих змін процентних ставок.

Для врахування особливостей виникнення та прояву кредитного ризику та з метою ефективного застосування методів управління ним кредитний ризик доцільно розглядати на таких ієрархічних рівнях:

- ✦ *індивідуальний* – передбачає аналіз, оцінку та мінімізацію кредитного ризику на рівні конкретного кредиту чи позичальника;
- ✦ *портфельний* – застосування різних способів управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля.

До методів управління індивідуальним кредитним ризиком належать:

- а) аналіз кредитоспроможності позичальника;
- б) аналіз та оцінка кредиту;
- в) структурування позики;
- г) документування кредитних операцій;
- д) контроль за наданим кредитом та станом застави.

Оскільки перелічені методи одночасно являють собою етапи процесу кредитування, їх необхідно застосовувати послідовно. Тобто, якщо перед працівником банку поставлено завдання мінімізувати кредитний ризик на кожному етапі кредитування, то правомірно розглядати ці етапи як методи управління на рівні конкретного кредиту чи позичальника.

На рівні кредитного портфеля найбільш розповсюджені такі методи управління кредитним ризиком:

- а) формування резервів;
- б) лімітування кредитів;
- в) диверсифікація кредитів;
- г) сек'юритизація активів тощо.

Для отримання прибутку банківським установам потрібно не уникати кредитного ризику, а якісно управляти ним, адже від цього залежить ефективність банківської діяльності й фінансова безпека, оскільки неповернення кредиту відбивається на стані власного капіталу банків та на результатах їх функціонування.

ВИСНОВКИ

Кредитні операції займають найвагомішу частку серед усіх банківських послуг і, відповідно, є дуже ризиковими й потребують доцільного обрання методу управління кредитним ризиком і коректної та важеної кредитно-ризикової політики банку.

Розглянувши теоретичні підґрунтя сутності кредитного ризику різними вченими, можемо визначити кредитний ризик як імовірність невиконання позичальником своїх зобов'язань перед банком через фінансові труднощі.

Кредитні ризики є найпоширенішими серед банківських ризиків, які класифікують за різними ознаками. Доцільно класифікувати види кредитного ризику залежно від факторів, які впливають на нього, або ж джерела його походження, зокрема: зовнішні ризику, що виникають на макрорівні (економічний, політичний, нормативно-правовий, непередбачуваний) та мезорівні (фінансовий, ризик відповідальності, ризик забезпечення), а також внутрішні ризику, що виникають на мікрорівні (управлінські ризику).

До підвидів кредитного ризику відносимо ризику, які мають прямий і непрямий вплив. Прямий вплив має: 1) ризик концентрації – ризик значної концентрації кредитних втрат у зв'язку з наявністю в банку значного обсягу кредитної експозиції окремих клієнтів чи групи осіб, пов'язаних організаційно чи капіталом, або групи клієнтів, чутливих до змін спільних чинників ризику, передусім економічних (наприклад, ситуації в галузі, географічного розташування, пов'язаності між суб'єктами господарювання, тощо) і 2) резидуальний ризик – ризик меншої, ніж очікувано, ефективності інструментів обмеження кредитного ризику, які використовує банк (зокрема, забезпечення), спричиненої наявністю інших вторинних ризиків, пов'язаних із застосуванням таких інструментів (наприклад, операційного ризику, ринкового ризику, ризику ліквідності). Ризики непрямого впливу зумовлюють негативний вплив на можливість поточного обслуговування клієнтом його зобов'язань перед банком, а саме: ризик валютного курсу та ризик процентної ставки.

Для визначення та застосування найефективнішого методу управління кредитним ризиком розглядають ризик на ієрархічних рівнях: індивідуальний і портфельний.

Дослідження сутності кредитного ризику, причин його виникнення, факторів впливу та класифікації сприяє досконалішому розумінню його економічного змісту, що в подальшому дозволить розвивати методику управління кредитним ризиком банку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Національний банк України / Офіційне Інтернет-представництво. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442

2. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями (затв. Постановою Правління НБУ від 30 червня 2016 р. № 351). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>

3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» (затв. Наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 2001 р. № 599). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>

4. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» (затв. Постановою Правління Національного банку України від 15 березня 2004 р. № 104). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>

5. Криклій О. А., Маслак Н. Г. Управління кредитним ризиком банку : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 86 с.

6. Лобанов А. А., Чугунов А. В. Енциклопедія фінансового ризик-менеджменту. Київ : Знання, 2003. 786 с.

7. Saunders A., Allen L. Credit Risk Measurement: New Approaches to Value at Risk and Other Paradigms. 2nd ed. New York : John Wiley&Sons, Inc., 2002. 320 p.

8. Principles for the Management of Credit Risk: Consultative paper issued by the Basel Committee on Banking Supervision. Issued for comment by 30 November 1999. Basel, July 1999. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs54.pdf>

9. Дзюблюк О. В., Прийдун Л. М. Кредитний ризик і ефективність діяльності банку : монографія. Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2015. 295 с.

10. Прядко О., Цегелик Г. До питання оптимізації кредитних ризиків банків України. *Фінанси України*. 2005. № 13. С. 45–53.

11. Косова Т., Циганов О. Банківські операції : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2008. 372 с.

12. Супрунович Є. Б. Управління кредитним ризиком. *Банківський менеджмент*. 2006. № 10. С. 33–43.

13. Прокопенко І. Ф. Основи банківської справи : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2005. 410 с.

14. Бондарчук М. К., Алексєєв І. В., Кльоба Л. Г. Банківська система : навч. посіб. Львів : Ліга-Прес, 2017. 246 с.

15. Синки Дж. Ф. Управление финансами в коммерческих банках / Пер. с англ. 4-го перераб. изд. ; под. ред. Р. Я. Левиты, Б. С. Пинскера. М. : Catallax, 1994. 820 с.

16. Банківський менеджмент : підручник / за ред. О. Кириченка, В. Міщенко. Київ : Знання, 2005. 831 с.

17. Благодир Я. Я. Управління кредитними ризиками на основі удосконалення їх оцінки : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01. Львів : ЛНУ, 2006. 24 с.

18. Серебрякова Е. А. Управление кредитными рисками коммерческого банка. *Вестник СевКав ГТУ*. 2003. № 3. С. 110–114.

19. Притоманова О. М. Моделювання кредитного ризику комерційного банку на основі нейронечітких технологій : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.03.02. Дніпропетровськ : ДНУ, 2004. 20 с.

20. Бондаренко Л. А. Ризик-менеджмент кредитної діяльності комерційного банку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ : КНЕУ, 2007. 23 с.

21. Д'яконов К. М. Джерела виникнення кредитного ризику банку // *Materialy Mezinarodni vedecky-prakticka conference "Vedecky industry evropskeho kontinentu" (27 listopadu – 05 prosincu 2008 roku)*. Dil 1. Ekonomické vědy. Praha : Publishing House "Education and Science", 2008. S. 27–30.

22. Золотарьова О. В., Федченко І. А. Уніфікація підходів до визначення змісту портфельного кредитного

ризиком банку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 24. С. 79–84.

23. Гаряга Л. О. Удосконалення класифікації банківського кредитного ризику. *Вісник Університету банківської справи*. 2015. № 1. С. 76–81.

24. Moroz N. V., Seletska T. A. Classification of credit risk // *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Universum View 13. Economics and management»*. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2019. С. 145–146.

REFERENCES

Bankivskiy menedzhment [Banking management]. Kyiv: Znannia, 2005.

Blahodyr, Ya. Ya. "Upravlinnia kredytnymy ryzykamy na osnovi udoskonalennia yikh otsinky" [Credit risk management based on improvement in their assessment]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.04.01*, 2006.

Bondarchuk, M. K., Aliksieiev, I. V., and Klyoba, L. H. *Bankivska sistema* [Banking system]. Lviv: Liha-Pres, 2017.

Bondarenko, L. A. "Ryzik-menedzhment kredytnoi diialnosti komertsiiinoho banku" [Risk management of credit activity of a commercial bank]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.08*, 2007.

Diakonov, K. M. "Dzherela vynykennia kredytnoho ryzyku banku" [Sources of occurrence of bank credit risk]. *Vedecky industry evropskeho kontinentu*. Praha: Publishing House "Education and Science", 2008. 27-30.

Dziubliuk, O. V., and Pryidun, L. M. *Kredytnyi ryzik i efektyvnist diialnosti banku* [Credit risk and performance of the bank]. Ternopil: FOP Palianytsia V. A., 2015.

Hariaha, L. O. "Udoskonalennia klasyfikatsii bankivskoho kredytnoho ryzyku" [Improving the classification of bank credit risk]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy*, no. 1 (2015): 76-81.

Kosova, T., and Tsyhanov, O. *Bankivski operatsii* [Banking operations]. Kyiv: TsUL, 2008.

Kryklii, O. A., and Maslak, N. H. *Upravlinnia kredytnym ryzykom banku* [Bank Credit Risk Management]. Sumy: DVNZ «UABS NBU», 2008.

[Legal Act of Ukraine] (2001). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>

[Legal Act of Ukraine] (2004). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>

[Legal Act of Ukraine] (2016). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>

Lobanov, A. A., and Chuhunov, A. V. *Entsyklopediia finansovoho ryzyku-menedzhmentu* [Encyclopedia of Financial Risk Management]. Kyiv: Znannia, 2003.

Moroz, N. V., and Seletska, T. A. "Classification of credit risk". *Universum View 13. Economics and management*. Vinnytsia: TOV «Nilan-LTD», 2019. 145-146.

"Natsionalnyi bank Ukrainy" [National Bank of Ukraine]. Ofitsiine Internet-predstavnytstvo. https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442

"Principles for the Management of Credit Risk: Consultative paper issued by the Basel Committee on Banking Supervision". Issued for comment by 30 November 1999. Basel, July 1999. <https://www.bis.org/publ/bcbs54.pdf>

Priadko, O., and Tsehelyk, H. "Do pytannia optymizatsii kredytnykh ryzykiv bankiv Ukrainy" [On the issue of credit risk optimization of Ukrainian banks]. *Finansy Ukrainy*, no. 13 (2005): 45-53.

Prokopenko, I. F. *Osnovy bankivskoi spravy* [Fundamentals of Banking]. Kyiv: TsUL, 2005.

Prytomanova, O. M. "Modeliuvannia kredytnoho ryzyku komertsiiinoho banku na osnovi neironechitkykh tekhnolohii" [Commercial Bank Credit Risk Modeling Based on Neurofine Technologies]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.03.02*, 2004.

Saunders, A., and Allen, L. *Credit Risk Measurement: New Approaches to Value at Risk and Other Paradigms*. New York: John Wiley&Sons, Inc., 2002.

Serebriakova, Ye. A. "Upravleniye kreditnymi riskami kommercheskogo banka" [Credit risk management of a commercial bank]. *Vestnik SevKav GTU*, no. 3 (2003): 110-114.

Sinki, Dzh. F. *Upravleniye finansami v kommercheskikh bankakh* [Financial management in commercial banks]. Moscow: Catalaxy, 1994.

Suprunovych, Ye. B. "Upravlinnia kredytnym ryzykom" [Credit risk management]. *Bankivskiy menedzhment*, no. 10 (2006): 33-43.

Zolotaryova, O. V., and Fedchenko, I. A. "Unifikatsiia pidkhodiv do vyznachennia zmistu portfelnoho kredytnoho ryzyku banku" [Unification of approaches to determining the content of a bank's credit portfolio risk]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 24 (2014): 79-84.

УДК 336.77.067
JEL: G21

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ІПОТЕКИ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

©2019 ДУНАС Н. В.

УДК 336.77.067
JEL: G21

Дунас Н. В. Сучасні особливості розвитку ринку іпотеки в європейських країнах: уроки для України

Мета статті полягає в дослідженні сучасних особливостей розвитку ринку іпотеки в європейських країнах з метою виявлення перспективних напрямів удосконалення фінансово-економічних важелів та регуляторних підходів щодо його реформування в Україні. Проаналізовано соціально-економічні, макроекономічні та фінансові показники ринку іпотеки країн Європи, зокрема щодо частки соціального орендованого житла в житловому фонді країн; порівняно частки неповернених іпотечних кредитів, обсягів іпотечного кредитування, капітальних інвестицій населення, вартості іпотечного кредитування. Виокремлено ключові позитивні риси розвитку ринку іпотеки в ЄС як орієнтири для вдосконалення функціонування ринку іпотеки в Україні, а саме: нарощення фінансових ресурсів для здійснення довгострокового інвестування у придбання житла; зниження вартості кредитів та створення умов для належного прогнозування фінансового майбутнього; посилення соціально-правового захисту населення, зокрема щодо забезпечення соціальним орендним житлом; підвищення рівня транспарентності та інформаційної прозорості щодо функціонування ринку іпотеки та забезпечення всіх його учасників релевантною інформацією щодо перспектив інвестування коштів; створення уніфікованих регуляторних підходів щодо стандартизації у сфері оцінки вартості заставного майна; удосконалення методів регулювання фінансових ризиків при укладанні іпотечних договорів як з боку кредиторів, так і з боку позичальників.

Ключові слова: іпотека, ринок іпотеки, транспарентність, капітальні інвестиції, іпотечне кредитування, вартість кредитів, неповернені іпотечні кредити, оцінка вартості застави.

DOI:

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 24.

Дунас Наталія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Львівський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи» (просп. Т. Шевченка, 9, Львів, 79005, Україна)

E-mail: natadunas28@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4288-6738>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/X-7399-2018>

УДК 336.77.067
JEL: G21

UDC 336.77.067
JEL: G21

Дунас Н. В. Современные особенности развития рынка ипотеки в европейских странах: уроки для Украины

Цель статьи заключается в исследовании современных особенностей развития рынка ипотеки в европейских странах с целью выявления перспективных направлений совершенствования финансово-экономических рычагов и регуляторных подходов к его реформированию в Украине. Проанализированы социально-экономические, макроэкономические и финансовые показатели рынка ипотеки стран Европы, в частности относительно доли социального арендуемого жилья в жилищном фонде стран; проведено сравнение доли невозвратных ипотечных кредитов, объемов ипотечного кредитования, капитальных инвестиций населения, стоимости ипотечного кредитования. Выделены ключевые положительные черты развития рынка ипотеки в ЕС в качестве ориентиров для совершенствования функционирования рынка ипотеки в Украине, а именно: наращивание финансовых ресурсов для осуществления долгосрочного инвестирования в приобретение жилья; снижение стоимости кредитов и создание условий для надлежащего прогнозирования финансового будущего; усиление соци-

Dunas N. V. The Current Features of the Mortgage Market Development in European Countries: Lessons for Ukraine

The article is aimed at studying the current features of development of the mortgage market in European countries in order to identify promising directions of improvement of financial and economic levers and regulatory approaches to its reform in Ukraine. The socio-economic, macroeconomic and financial indicators of the European mortgage market are analyzed, in particular the share of social rented housing in the housing stock of countries; comparisons of the share of non-refundable mortgage loans, the volumes of mortgage crediting, the capital investments of the population, the cost of mortgage crediting are carried out. Key positive features of development of the mortgage market in the EU have been allocated as benchmarks for improving the functioning of the mortgage market in Ukraine, namely, increasing financial resources for the long-term investment in house-buying; reducing the cost of loans and creating the conditions for proper forecasting of the financial future; increased social and legal protection of the popu-